

1956

HERNANDO VALENTIN BERRIOCHOA F. S. C. *k*
aita P.

rru Laffite "Hernis"-ren azterkariari:
Agur eta 1956'zko. Urte Berri On.
Basurko olerkaria

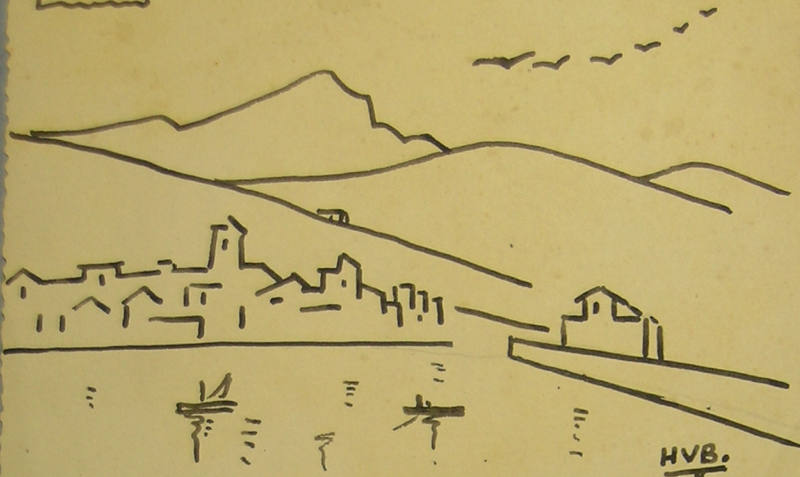
il caigo eta "Hernia"-en emaitako
berri-labur-labur bialtzen di-
zute. Milla esker.

Mendes "Hernia"-ren
zenbake burt bialda:

F. Remis dora,
Colegio San Marcial

IRVW

ENDAIA

HVB.

+ Felices Pascuas de Resurrección,
de su afmo. y humilde servidor en
Xto. Rey,

Hernando Valentin Berrichona

F.S.C.
Irún, Abril, 1.958.

P.D.- Guillaume Epperre lagunak esan zidan bialduko zidala "Herria", eta adizkide oni eskerrak astero-astero artzen dut. Nik ere bialtzen ditut berri laburtto batzuk, eta argitatzen dira. Eskerrik asko orregatik. + "Gvre -Herria" aldizkarian ikusi dut (3er trim. 1956) zuk Sorbona'n eman zendun itzaldia. Oso ederki dago; tamalez ez nun esagutzen, ez baidut irakurtzen aldizkari ori. Pozik ikusiko genduke urtero-urtero orrelako "kronika" bat, euskal-kulturari buruz, zer egiten den elger jakiteko. Jarraituko al duzu zuki lan eder ori egiten? + Euskal-Bibliografia 1955'garren urtetik asi eta aurrerantz egiten asi naiz. Bialduko dizudaz "Euskera"-n agertzen diranekoen aparteko edo separatak, gero liburu batean enkuadernatzeko. + Bidaso-aldeko ipuin eta elezarrak biltzen asi naiz, eta "Gvre Herria"-an edo emango ditudaz, Jaungoikuar⁺ lagun. Agur.

HH. DE LAS ESCUELAS CRISTIANAS

Colegio San Marcial

IRUN (Guipúzcoa)

Teléf. 61026

+

Irún, 4 de Noviembre de 1.961.

Administración del Semanario HERRIA
8, rue Jacques-Laffitte.
Bayonne (B.-P.)

Tengo el gusto de acusarles recibo de la atta. nota del día 27 p.pdo., presentándome la cuenta de HERRIA, correspondiente a los años 1959-60-61 y 62.

Fue debido a la generosa y desinteresada atención del canónigo Sr. Epèrre, que se adelantó a enviarme gratuitamente dicho Semanario, haciéndome constar que me enviarían en concepto de gratuito, pues no dispongo de dinero para suscripciones de revistas en euskera. Yo he agradecido siempre esta atención, y procuro corresponder con numerosas colaboraciones

en el muy apreciado Semanario. Además, procuro hacer
cuanta propáganda me es posible entre los vascófilos
de aquende la frontera.

Por todo lo expuesto, supongo que se tratará
de una involuntaria distracción.

Quedo de Vds., con el sincero aprecio de siem-
pre, affmo.s.s.

Amici Berriochoa, FSC.

Frère Berriochoa, FSC.

HH. DE LAS ESCUELAS CRISTIANAS (LASALLETTARRAK)

Colegio San Marcial

IRUN (Guipúzcoa)

Teléf. 61026

+

Irún, 12 de Mayo de 1.964

Rdo. Sr. Dn. Pierre Lafitte
Bayona.

Mi venerado y muy estimado amigo en el Señor: Le escribo esta carta con motivo del fallecimiento de mi querido padre Q.E.G.E., don Saturnino de Alzola y Lizundia, "Etxejaun" de la casa "Tontorra" de la anteiglesia vizcaína de Izurza (Duranguesado). Falleció el día 29 de Abril pasado, a los 67 años de edad.

Ha sido buen cristiano y amante de su familia, que ha trabajado con ilusión por su familia; ha sido querido por todos, porque no hizo más que el bien que pudo según sus posibilidades. Amante de la paz, esperamos que la Divina Misericordia le habrá concedido la Paz Eterna.

Nuestra familia cuenta con muchas vocaciones religiosas: 9 entre los parientes próximos (1 dominico, 1 lasaliano, 1 marista; 1 adoratriz, 1 agustina, 4 franciscanas, ... entre ellos ha tenido 5 hermanos religiosos)

Escribía con soltura y naturalidad en euskera las cartas familiares. Su última carta venía juntamente con la de la nieta primera de su nietecita de 9 años, las dos en euskera.

Deja 2 hijos. Mi hermano le sucede en el mayorazgo "etxejauntzan". Yo he salido vascófilo. También una hermana del difunto, Sor Eustakia Alzola, ha escrito cuentos y leyendas en euskera, para los repertorios folklóricos vascos, y que esperamos publicar un día.

Sería mucho pedirle, Sr. Lafitte, que le dedique unas breves líneas en su Semanario HERRIA? a base de estos datos que le envió? Yo se lo agradecería mucho, y que vayan suscritas por su firma de Vd. Ha sido tan grande el amor que nos ha tenido a sus hijos, y yo particularmente he sido favorecido con tal comprensión y ayuda en mis estudios sin mirar en sacrificios, que mi agradecimiento quisiera que fuese también muy grande en esta ocasión, honrándole lo más posible como modelo de padres vascos.

Mil gracias de antemano, y quedo con la consideración y afecto de siempre, suyo affmo. y humilde servido y amigo en Xto.

Hno. Valentín Berriochoa F.S.C.

Hno. Valentín Berriochoa, F.S.C.

Colegio San Marcial
IRUN (Guipúzcoa)

Teléf. 61026

Alzola

†

Irun'dik, 1966.V.16'n.

Piarres Lafitte Ithurralde
"Herria"-ren zuzendaria
Baiona'n.

Agur adiskide agurgarria: "Herria" astekari maitea artu dut gaur. Milaesker. Baiña nik ez dut dirurik ordaintzeko! Noiz beinka, idatziko nuke lantxoan bat, lenago bezela, arpide-ordezko, baiña ez dut dirurik.

Biali ditut "Herria"-ra bi euskal-lan, bi eskutitz, Ez dira argitaratu. Eskutitz bidez nai nuke ematea euskal bizitzaren berri, ensaio antzera, ensaio-filofiko antzera. Gai denak erabilteko asmoa artu det. Gezurrik bein ere ez. Beti egia. Eskutitz laburrak izango dira beti. Batez ere emengo euskal-kultura emango det.

Ongi ezpaderitzaizu asmo berriari, mesedez eskatzen ditzut erantzun baten bidez erraiteko zure iritzia. Beingoan bein, idatzi egidazu, mezedez. Milaesker, aurretik.

Berriro emen naiz Euskalerrian. Irun'en orain. Gero, ez dakit nun. Euskalerrian nai nuke beti.

"Zeruko Argia"-n ematen ditut berri labur batzuk: "Eusko-Jakintza" gaia arturik. Ezagutzen duzu?

Zure berri onen zai gelditzen naiz gaurkoan.

Agur, eta eskerrik asko.

Zure menpeko eta lankide beti,

Alai Berristoa

(x) 3 rue Jacques-Buffète'ra bialdu ditut, eta baliatze zure abuztara erabiltzea. 17/11/66!!

Colegio San Marcial

IRUN (Guipúzcoa)

Telef. 61 10 26

4

1969.II.27'garrenean. Irundik.

Piarres Lafitte Ithurralde jaun
agurgarriñadiskide onari. Ustaritzen.

Artu dut "Les courants de pensée dans la littérature basque contemporaine". Milla esker, biotzez. Neretzako gai egokia da, daki-zunez, eta bi-iru aldiz irakurri dut. Okerrrik ezpada, askoz geiagotan ere irakurri eta konsultatuko dut. Liburu bat merezi du gai orrek, atal bakoitzak luzatuak.

Maiñariko semea da Aita Bittoriño Kapanaga, Agustindarra, bere Ordenako "Consultore Generala" izanikoa. Agustino laririk onena dala erraten dute gaur, mundu gustian ere. Zoritzarrez, (esan nion euskeraz idazteko), eta ezin du: astu egin zaio euskera.

Euskeraz idatzi ditu eskutitz asko nere izeba Sor Eus. Alzola, Frantziskotarra (O.S.C.: Ord. Sanct. Clara). Durangoko Monasterio de San Francisco-n bizi da oraindik, zarra. Eta jarraitzen du euskeraz idazten. Eztakit pentsamentu bereziren bat duen ala ez. Uste dut Frantzisko Deunaren eskolako aszetikakin ibiliko da, eta ortik kanpora esateko aundirik ez. Ipuiak-eta ere egin ditu, eta gure gerratekoak idazten dabil orain. Don Manuel Lekuona Euskaltzaindiko lendakari jaunak ditu ~~eskutitzok~~ eskutitzok orain, azterkatu eta bere iritzia emateko. Aita Villasantek ere ikusiko ditu gero. Dana dela, euskerazko textuak dira, moja batek eginak, eta euskal kulturari emairi bat. Errestasun aundia du gauzak esateko, eta buru ar-

gia. Ortographi-akademiar^(ku)en ezin izan du artu, lege zarreko ikasiduna dalako.

Erti gaitan Ayalde-k egin ditu saio batzuk, euskeraz. Azkenengoz, euskal ertiararen ganean itsaldi bat eman du Donostian, euskeraz, eta laister argitaratuko du. Erti-Kritika ere egin du "Egan"-en. Nik ere sailatu dut arlo au, euskeraz. Bai Egan-en, eta beste. Lan laburrak. Liburu bat egiteko asmoa ere badut euskal ertiararen ganean. Montes Iturrioz pinto-rearen ganean ere egiña dut, eta ~~ixkuritu~~ laburki argitaratu Egan-en.

Oartxo bat egingo diot zure lan oneri, "Zeruko Argia"-n ematen detan Oar-Sorta atalean. Glosaria Cultural Vasca, edo orrelako lan bat egiteko oarrak dira "Oar-Sorta" orretakoak.

Euskal-Bibliographiaz jarraituko dut, beti bezela. Iritzi-eritate lanetan ere bai, euskera sailtzearren gai orren arloan. Baiñan kritikoa ez naiz.

Jarraitu zuk onelako lanak argitaratzen. ¿Zergaitik ez zenuen eman Gaurko Euskal Literaturaren Berriak, Baionako Museuan eman zenduan itzaldia? !Lastima!

Beste egun baterarte. Eta noiz jakingo dugu zure Euskal Literaturaren Atze edo Kontairaren berri?. Aurrera!!

Agura, biotzez

Anai berriotxo Hc.

anai berriotxo, FSC.

P.S. - Neue Bibliographi-

- txartelak eziten ari naiz. Emen
- oar bat, nun zerbait idazlearen auzua ditudan: 600 eta geroago. Gortari-
ko batzuk 200 eta geroago emaitzekuak dira (conf. "Liter. Orre Euskerika Bihusotarra")

Astrola

Colegio San Marcial

IRUN (Guzipuzcoa)

Teléf. 61 10 26

+

Irundik, 1969.III.11'garrenean.

Piarres Lafitte Ithurralde Jaunari
Ustaritzen.

Adiskidea:

Karta onegandik aparte bialtzen dizudaz EGAN-en argitara eman ditudan bi lantxoan aparteko edo separatak. Baina orrekandik gainera ere ematen ditut EGAN ortan beste lantxo batzuk, seudonimu edo izengoiti-peetan. Orregaitik bialtzen dizut emen Bibliographi-lerro bat. Jakingo dezue, ogei eta geiago seudonimu erabilten ditudala, nere burua gordetearren jendeen aurrean.

"Oar-Sorta" izenagaz ematen dot atal bat "Zeruko Argia"-n; Arriundin seudonimoagaz sinatzen dot.

Urrengo baterarte, Jaungoikoak gure badau-gure.

Zure adiskide,

Donai Berristada
FSC.

P.S.- Nola dijoa Euskal-Literaturaren Atze edo Kondaira?

COLEGIO SAN MARCIAL

TEL. 611026

IRUN

+
Irundik, 1969.VIII.8'garrenean

Piarres Lafitte Ithurralde Jaun adiskide onari.
Ustaritzen.

Aspaldiko adizkidea:

Gazte eta langille ikusten zaitut
"Herria" astekarrian, eta biotzez postutzen nauzu berri
onakin. Zorionak! Eta urte askotan, Jaungoikoak nai dun
arte!

Irakurri det "Añamendi"-ren Enziklopediari buruz egin dezun
iritzi-ematea "Herria"-n. Ni ere benetan nago pozik argitaratze
aundi onekin. Benetan da, Euskal Kulturari, mailla aundiko obra
bat. Zoritzarrez, ariñeketa batean egin dute (urte batean uste
det) "Renazimendu aurrea". Utsuna batzuk beteko nituan, edo o-
ker batzuk zuzendu, baiña iratu eta gero erakutzi zidan Estor-
nes Jaunak. Tamala!

Eta zure lana nola dijua (Euskal Literaturaren Kondaira)? Oar
batzuk bidalitzen dizudaz, Oar suek Estornes Beñardori ere bial-
tzen *Beñardori*, azkenean geitzeko:

1.- Motriluko Thurrukatarren artxibuan aurkitu ziran eskuti-

tzak. - Aita Arana jesusitiek aipaturikoak dira. Jon Bilbaok ikusi ditu bi tokitan. Gutzik irakurri du, ikusten denez, Aita Aranaren lana: ez Mitxelena, ez Garatek, eztaikit ba Villasantek; Estornesek ere ez, nik esan artino... Jon Bilbaok ez ditu ikusi eskutizat, baiña bai argitaratuta orri batzutan. Ikusi bibliografia: "Las cartas de Maria Manuela de Ezenarro" Bol. Amigos País, XXII (1966) 267-8 orrialdeetan; eta "Textos arcaicos. Las cartas del archivo familiar de Churruca" Bol. Amigos País XXI (1965) 252'gn. orrialdian. Mereziz ^{du} aipamen ^{du} egitea, nai ta gaurko kritikaren menpean jarritako testuak ezpadira ere.

2.- Nicolás de Zubía. Lezamis-en bidez bakarrik badakigu ere Zubia-ren euskal textuen barri, merezi du aipatzea, batez ere "Coplas a la Encarnacion o Nacimiento de Nuestro Señor Jesucristo" textuegaitik (Conf. L. Mitxelena: Textos Arcaicos Vascos, pag. 138). Nik uste det, Gendara eta Barrutia-ren lanak estudiantze-orduan, kontuan artu bear dala Zubia-ren textu au; euskal teatru edo teatru antzeko gabon-kantu-koplak baduk ^{ee} zer-ikusi antz bat. Zubia-ren textuan ere ikusten da "Coloquio entre los pastores (Machiniquito eta Cheru)". Geiago idatzi bazuen Zubia ^{du} Durangokoak, eztaigu, orain beintzat. Agertzen bada egunen batean! Aipatzea beintzat merezi du.

2.- Mikelestorena. - Ainbat eta sinbat lantxo argitaratu ditut aldizkarietan: "El Bidasoa", "Vida Vasca", "Bol. Amigos del País",... Ez da konturatu napar idazle onegaz Estornes napa-rra! Vinson-ek ere aipatzen ^{du} Nai bazenduke, pozik bialduko ^{nizuke}

txartel osotu bat Mikelestorenaren ganean, bai ainbat argi-
raldiren berri jakin det, eta berdin bere bisitzakoak ere bai.

4.- Baratziart.- "Basco alabés" dala, esaten du Aita Aranak.
Arabian jaioa izango zan, orduan?.

5.- Textu zarrak atalerako: Alfonso Irigoyen: "Carta en len-
gua vasca dirigida en 1.683 desde Bilbao por Permin de
Basavilvaso a Joanes de Callo, a San Juan de Luz". Euskera,
VII (1962), 259-s.

Diego Lorenzo de Uquiza

6.- ~~Diego Lorenzo de Uquiza~~. Neretzako, au da "El Devoto Durangués".
Amazortzigarren gizaldikoa. Bi liburuen egillea: euskeraz-
koa bata, Virginia (Iruffian, 1737) eta españolez bestea, baiña
euskerazko kanta batzuekin. Durangoko alkatea eta arxibiatoren
durea euki zuena. Bidaliko ditut fitxa osotu bat. "Virginia" li-
buruaren ale bakarra Bonaparteren liburutegian gordetzen da,
Chicago-n, eta orain aste batzuk dirala artu det kopia bat.

7.- Nicolás II de Gamboa.- Aipagarria da Gamboa, XIX-gizaldi-
koa. Napparra?. Euscaldun oroipenac liburutxoaren egillea,

zortzi atal laburretan, eta gainera bi eskutitz printze Bonaparteri. "Euscaldun oroi-penac" ere Bonaparteri bialdurikoak, Ameriketatik, ~~1859~~ 18 urteko mutil gaztea zala, 1859'garren urtean. Bidali nizun separata bat? Bol. Amigos Pais aldizkarian argitaratu nuen lan polit ori XIII (1967) 405-414'gn. orr. Ez det oraindik inbestigatzerik egin Cuba-n (Cardenas errian).

8.- Gaztañazatorre. Durangoko apaiza izan zan, joan dan gizal-diltoa. Pedro Martin de Gaztañazatorre. ~~1879'garren urtekoa~~
De la segunda mitad del XIX. Temas religiosos. Eleiz-gaiak idatzi zituan. 1880'garren urtekoa da Gaztañazatorre-ren liburua.

/y Jauregui.-

9.- Carlos de Orús. Carlos Maria ~~Isidoro~~ bere izena, karlisten erregeak bezela. Errege au Durango, bizi izan zan gerratean, ~~1879~~ (Oruetairen jauregian) ~~1879~~. Carlos jaio zanean ere jauregi aretan zegoan erregea, eta bere besuetan artu zuan bataiatzeko. Aundikiak famelikoak ziran Oruetairak, Egia jeneralaren etxeartekoak. Apaiz egin zan Carlos Maria ~~Isidoro~~, eta liburu au idatzi: Iracatzi ~~1879~~ labur batzue (Barcelona, 1879). Euskera egokia eta errexa uarabil Oruek, oso egokia.

10.- Joan Batista Gamiz. Badakizu agertu dirala Gamiz-en euskal bertso-~~Kopla~~ak, Loloian. Ikusi "Egan", 1968, 3-s. orrialdie-tan. Merezki du kontuan artzea.

- 11.- Domingo de Canala-Echevarría. Irillean egon da Canala-Echevarría-k idatzi (eta argitaratu) zuen liburua euskeraz, Berriotxoa dominikuaren bizitza labur bat. Gernika-n, 1890'garren urtean. Beste liburu bat ere argitaratu zuen, Gernika inguruko euska usainekoa au ere. Ez du asko balio Canala-ren obrak, baiña gaiak merezi du aipamen bat. Eztakigu bere bizitzako gora-berarik.
- 12.- Hermanos Platero.- (713'garren orrialdea EGIPV). Idazlearen izena Juan Cruz de la Fuente. Ez nuke jarriko nik "Hermanos La Fuente", Juan de la Fuente baizik. Beste anaia ez zan koplaegillea, soñularia eta dantzaria baizik. Gaiñera, ez dira XIX-gizaldiaren azkenaldikoak, Napoleonen gerratekoak baizik, Gizaldiaren asierakoak. XVIII-ko azken urteetakoak ere bai. Olazaran abadeak inbestigatu zuen Durango zidargin cuen ganean, baiña il egin zan, eta argitaratu gabe gelditu dira aurkitu zituen bari jakingarriak.
- 13.- De Xhepare Bernat.- "Bol. Amigos País" aldizkarian eman nuen lantxoak kopia^{tu} dute, neri esan gabe. Jakin banu, irutuko nuen pixka bat, eta kontuz zuzendu "Bibliographia" atala. Esaterako, ez dira Vinson-enak *-ekin dijuazten aipamen denak. Larousse Enziklopediakoa bera ere ziurtasunez ez dakit nik Vinson-ena danik ala ez. Nere bainenik gabe dijoa ikututze ori, tamalez! Sekretariak kopia^{tz}ean egifilko utsa izan bear du, esan didatenez.

- 14.- ~~Ignacio de Jauregui~~ Otaño bertsolaria.- Ez det aurkitzen liburu onetan. Oker nabil?
- 15.- Guerrico. Badago beste idazle bat XIX-gizaldikoa, Gerriko: Aita Gerriko jesuita bat. Aita Aranak ere aipatzen du, eta bere bizitzari buruz ainbat oar eta lan idatzi ditut. Aipatu bear litzake.
- 16.- Francisco Ignacio de Jauregui. (689'gn. orr.): Lan sakon bat egin da idazle ~~Jauregui~~ onen ganean. Txartel bat bialiko dizut, berri barriakin. Argitaraldi barri bat ere egin dute.
- 17.- Balbino de Garitonaandia.- Ez da aipatzen, eta merezi du, batez ere "Mesias" kantuaren itzak egin zitualako, beste euskal lanak beste.
- 18.- Aldazaval.- Liburu polit bat argitaratu zuen Aldazaval, ^{ek} bederatzi urren bat, Iziarreko Andra Mariari. Merezi ote du aipatzea? Ez du ifiorik aipatzen, eta ~~zuz~~ ez da estudiatu bere euskerea, dakidanez. Uste det aipatzea merezi ^dela. Bi argitara-aldi izan zituen (gutxienez) Aldazavalen liburuak.

Aipatzen dituzu zure Euskal Literaturan idazle txikiak?
Edo ta izen aundikoak bakarrik? Aundiak bakarrik aipatu
ezkero, zeinbat dira? Euz?.

Izen aundia dutenak ongi estudiatu, bai, baiña bigarren mail-
llakoak eta besteak ere aipatu bear litzakez, nere ustez,
batez ere XVI, XVII eta XVIII gizaldikoak. Eta XIX-koak ere
berdin, batez ere gizaldiaren erdirainoak, eta Bonaparte-
ren denborakoak. Ugariago dira gerokoak, eta asko ta asko
gizaldiaren azkenengo amar-ambost urteetan.

Bildirrik gabe eskatu egidazuz nai dezuzan argitasunak. Ne-
re eskuetan badaude, berealaxe erantzundizuk. Tamalez, Jon
Bilbao-ren Bibliografia astiro dihua argitaratzen. Enziklopedi-
diarenkin patera joango da. Inprimatua dago geiena, Bilbon.
Pare bat urtean zabalduko dala, uste det, eta an daude an-
bat eta asko argitasun, euskal idazleei buruz. Ainbatik a-
rriñez ikusiko al degu argitaratuta!

Biotzez agur, eta urrengorarte. Zure ikasle apala naiz beti.

amai berriotsuon bezala
F.S.C.

- 1.- Izena eta bi abizenak.
Nun jaio?
Noiz? (Urtea-Illa-eguna)

Famili eskualduna? Euskaltzalerik familian?
Gaztearoa nun?
Ikasteak nun?
Noiz ari zifian eskualtzale? Nun?

- 2.- Egin dituzun lanak euskaltzale bezela:
a) Idatziz:

Liburuak
Kazetaetan, etabar.

- b) Irakasten eskuaraz?

- c) Bertze egifiak eskuararen alde.

Erderaz lanak idatzi: Liburuak
Kazetaetan eta abar.

Erabiltzen dituzun izengoitiak (seudonimoak): ("So-Egillea", ..

- 3.- Ezagutzen duzu euskal-literatura?

- a) Lenagoko zarrak?
b) Oraingoak?

Zure iritzia gaurko eskual-literaturari buruz?

Eskual-idazle asko ezagutzen dituzu? (izen batzuk)

- 4.- Nundik eta nora ibili zera bizitzan? Euskal-erritik kanpora?

- 5.- Sariak eta izan dituzu?

- 6.- Bertze zer nai, zure bizitzari buruz, edo euskerari buruz,
zük nai duzuna.

"Arantzaru" delirik hainay nai dut idatzi
artikulu bat, eta zure erretratu bat (portretu bat)
biatzen, meseder. (Aita xabier zibartee "Ira-
Fedor"-ri eta Bertzabal apaizari ere on
egin sentzadar, Birkaito euskeran).

Millalaker.

Anaitz Berrisotz

PS Ba-Duru jaiotzeko
portretu bat, edo jaiotzearen?